Ekonomika poslovanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva "Stiplošek"

Ključarić, Branka

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:369983

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni studij Računovodstvo

Branka Ključarić

EKONOMIKA POSLOVANJA OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA „ STIPLOŠEK“

Završni rad

Osijek, 2021

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Stručni studij Računovodstvo

Branka Ključarić

EKONOMIKA POSLOVANJA OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA „ STIPLOŠEK“

Završni rad

Kolegij: Ekonomika poljoprivrede

JMBAG: 0010227504

e-mail: bkljucaric@efos.hr

Mentor: prof.dr.sc. Zdravko Tolušić

Osijek, 2021

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Professional Study of Accounting

Branka Ključarić

BUSINESS ECONOMICS OF FAMILY FARMS „STIPLOŠEK“

Final paper

Osijek, 2021

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.*
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Branka Ključarić

JMBAG: 0010227504

OIB: 01967790558

e-mail za kontakt: brankakljucaric@gmail.com

Naziv studija: Stručni studij Računovodstvo

Naslov rada: Ekonomika poslovanja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva „Stiplošek“

Mentor/mentorica diplomskog rada: prof.dr.sc. Zdravko Tolušić

U Osijeku, 12.srpnja 2021. godine

Potpis B. Ključarić

SAŽETAK

Svrha ovoga završnog rada je približiti i objasniti pojmove vezane uz obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, načine njegova otvaranja, poslovanja i održavanja.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva kao jedan dio poljoprivredne djelatnosti predstavljaju temeljni oblik poljoprivredne proizvodnje kako u Republici Hrvatskoj tako i u svijetu. Njihov razvoj uvelike pridonosi čovječanstvu jer doprinosi u gospodarenju prirodnim potencijalima, čuva bioraznolikosti, ali i jako puno pridonosi čuvanju određenih tradicija, kulturnog naslijeđa i identiteta u ruralnim područjima odnosno manjim lokalnim zajednicama.

Prema istraživanju i popisu poljoprivrede iz 2020. godine u Republici Hrvatskoj bilo je registrirano 173 776 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva, što predstavlja velik udio u poljoprivrednoj strukturi, a samim time je i temelj budućeg razvoja poljoprivrede kao gospodarske grane (Državni zavod za statistiku, 2020).

U Republici Hrvatskoj obiteljska poljoprivredna gospodarstva su najčešći model poljoprivrednih gospodarstva koji su kroz povijest osiguravala rast poljoprivrednog sektora, a poslovanje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava regulirano brojnim zakonima i pravilnicima od kojih su najvažniji Zakon o poljoprivredi i Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu.

Ključne riječi: *poljoprivredna djelatnost, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, poljoprivreda, razvoj, Zakon o poljoprivredi*

ABSTRACT

The purpose of this final work is ti bring closer and explain the terms related to the family farm, the ways of its opening, business and maintenance.

Family farms as a part of agricultural activity represent a basic from of agricultural production both in the Republic of Croatia and in the world. Their development greatly contributes to humanity because it contributes to the managment of natural resources, preserves biodiversity, but also contributes greatly to the preservation of certain traditions, cultural heritage and identity in rural areas and smaller local communities.

According to the research and 2020 census of agriculture, there were 173 776 family farms registered in the Republic of Croatia which represents a large part in the agricultural structure and therefore it is basis for the development of agriculture as a branch of the economy.

In the Republic of Croatia, family farms are the most common model of agricultural holdings that have historically ensured the growth of the agricultural sector and the operation of family farms is regulated by numerous laws and regulations. The most important of wich are the Agriculture Act and the Family Farm Act.

Key words: *agricultural activity, family farm, agriculture, development, Agriculture Act*

Sadržaj

1. UVOD 1
2. POLJOPRIVREDA 2
2.1. POČECI POLJOPRIVREDE 2
2.2. DEFINICIJA POLJOPRIVREDE 2
2.3. PODJELA POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE 3
2.3.1. INTENZIVNA POLJOPRIVREDNA PRIZVODNJA 3
2.3.2. EKSTENZIVNA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA 4
2.3.3. INTEGRIRANA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA 5
2.3.4. TRADICIONALNA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA 5
2.3.5. MODERNA POLJOPRIVREDNA PRIZVODNJA 6
2.3.6. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA 6
3. POVIJEST OBITELJSKIH POLJOPRIVEDNIH GOSPODARSTAVA 8
4. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO – OPG 11
4.1. DEFINICIJA OPG-a 12
4.2. DJELATNOSTI OPG-a 13
4.3. UPISNIK OPG-a 14
5. POLJOPRIVREDA U OSJEČKO – BARANJSKOJ ŽUPANIJI 16
6. OPG „STIPLOŠEK“ 18
6.1. BILJNA PROIZVODNJA 18
6.2. POLJOPRIVREDNA MEHANIZACIJA 20
7. POSLOVANJE OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA 21
7.1. PRIHODI 21
7.2. RASHODI 21
8. ZAKLJUČAK 23
Literatura 24

1. UVOD

Razrađena tema završnog rada je obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo koje je u suštini jedna socioekonomska zajednica u kojoj prevladavaju određeni odnosi između članova te zajednice, s ciljem da se njihovim radom osigura proizvodnja, a samim tim se osigurava i egzistencija svih članova kao i same zajednice.

U prvom dijelu rada opisan je nastanak i razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva u Republici Hrvatskoj kroz povijest tj. od sredine 19. stoljeća i ukidanja feudalizma pa sve do današnjeg modernog doba kada obiteljska poljoprivredna gospodarstva imaju važnu ulogu u poljoprivredi kao jednoj od grana gospodarstva.

Nadalje, u radu je navedeno i objašnjeno tko i što sačinjava obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo odnosno koji su njegovi sastavni elementi, djelatnosti kojima se najčešće bave, njihovo financiranje kao i zakonski i podzakonski akti kojima su regulirane odredbe usko vezane za obiteljska poljoprivredna gospodarstva.

U zadnjem dijelu rada za studiju slučaja opisano je obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo „Stiplošek“ iz mjesta Darda u Baranji, njegov nastanak, poslovi, mehanizacija, prihodi i rashodi u proizvodnji.

2. POLJOPRIVREDA

2.1. POČECI POLJOPRIVREDE

U prapovijesnom razdoblju opstojnosti čovječanstva temeljio se na ubiranju plodova divljih biljaka i lovstvu. Pretpostavka je da je u vremenu tj. periodu od 15 000 do 9000 godina prije Krista, čovjek počeo uzgajati životinje, pa se stoga stočarstvo smatra najstarijom granom poljoprivrede. U jugozapadnoj Aziji, 8000 godina prije Krista za obradu zemlje prvi put se pojavljuju razni alati, a to rano doba naziva se „motičarsko" ratarstvo jer je motika bila jedini alat koji se koristio za obradu zemlje. Prvi plugovi za obradu zemlje pojavljuju se oko 1000 godina prije Krista, a razvojem ratarstva kao grane poljoprivrede paralelno se razvijaju i stalna naselja, a zatim i gradovi koji su nastajali na prostorima uz velike rijeke poput Nila, Tigrisa iz razloga što je u područjima oko rijeka bili povoljni klimatski uvjeti za razvoj poljoprivrede. U tim područjima započeo je uzgoj žitarica, prvo pšenice i riže, a potom ječma, zobi, raži, dok se od životinja uzgajalo svinje, ovce, konji i goveda. Kasnijim napretkom znanosti kao i upotrebom njezinih postignuća nastali su svi preduvjeti za daljnji razvoj poljoprivredne proizvodnje (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2005).

Poljoprivreda kao jedna od najstarijih ljudskih djelatnosti nastaje iz primarnih potreba čovjeka za hranom, a samim tim i preživljavanje. Od vremena kada su nomadi ubirali plodove i lovili životinje kako bi se prehranili i preživjeli do danas je prošlo puno vremena ali poljoprivreda je jedna od presudnih djelatnosti za čovječanstvo (Deffilippis J., Ekonomika poljoprivrede, 2002).

2.2. DEFINICIJA POLJOPRIVREDE

Za poljoprivredu ne postoji univerzalna ili jedinstvena definicija kojom bi se točno mogao odrediti njezin pojam i značenje. Poljoprivreda je prilagođavala svoj format krenuvši od prikupljanja hrane sakupljanjem i ubiranjem plodova divljih biljaka i lovom pa do industrijalizacije poljoprivrede odnosno provedbom industrijskog načina proizvodnje u poljoprivredi, posebice u nekim pojedinim granama poput stočarstva (Grahovac P., 2000).

Poljoprivreda se može definirati kao „*najstarija gospodarska aktivnost ljudskog društva, te je kasno postala predmet istraživanja. Nakon enciklopedijske i agronomske faze, nastupila je ekonomska faza u kojoj je poljoprivreda doživjela svoj procvat te time postala predmet izučavanja. Prva istraživanja bila su o pitanju razmještaja poljoprivredne proizvodnje"* (Grahovac P., 2000).

2.3. PODJELA POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Poljoprivredna proizvodnje može se podijeliti na šest osnovnih načina proizvodnje, a to su (Vukadinović V., 2015) :

1. Intenzivna,
2. Ekstenzivna,
3. Integrirana,
4. Tradicionalna,
5. Moderna,
6. Ekološka

2.3.1. INTENZIVNA POLJOPRIVREDNA PRIZVODNJA

U današnje vrijeme kada se svakodnevno radi na razvoju poljoprivredne proizvodnje na način da se u proizvodnju uvodi mehanizacija, oprema i tehnologija koja uvelike olakšava rad čovjeka ali gledajući sa druge strane takav način proizvodnje ugrožava svakodnevan način života. Studija Ujedinjenih naroda je pokazala da intenzivan način poljoprivredne proizvodnje i različiti načini upravljanja zemljištem je dovelo do degradacije od 40 % obradive zemlje u svijetu (Agroklub, 2017).

Intenzivna poljoprivreda još je poznata i kao konvencionalna ili industrijska poljoprivreda, a podrazumijeva sustav uzgoja na način da se ulažu velike količine kapitala potrebnih za primjenu gnojiva, herbicida, insekticida, a osim toga za takav način proizvodnje potrebni su i visokoučinkoviti strojevi za obradu, pripremu i gnojidbu tla kao i za sjetvu, kultivaciju, navodnjavanje i berbu (Vukadinović V., 2015).

Intenzivna proizvodnja je u današnje vrijeme sve češća zbog svojih tipičnih karakteristika koje osim što uključuju velike količine umjetnih gnojiva, pesticida herbicida i hi-tech strojeva zapošljava i veliki broj ljudi tj. radne snage. Jedini cilj takve proizvodnje je maksimalna dobit proizvoda iz određenog komada zemlje (Način života, 2012).

Rezultat takvog načina proizvodnje je velik urod po jedinici površine, odnosno puno je veći nego kod ekstenzivne proizvodnje gdje se opet ulaže malo sredstava, ali puno rada. Proizvodnja hrane intenzivnim načinom u današnje vrijeme je gotovo najčešća poljoprivredna praksa, dok „mali“ poljoprivrednici odnosno poljoprivredni proizvođači najčešće kombiniraju između intenzivnog i ekstenzivnog načina proizvodnje (Vukadinović V., 2015).

Stoga, intenzivna poljoprivreda temelji se na intenzivnoj uporabi raznih kemikalija što za cilj ima ostvarivanje velike dobiti kao i u konačnici proizvodnje tržišno konkurentnog proizvoda (Vukadinović V., 2015).

Zaključak je da se intenzivna poljoprivredna proizvodnja uvelike ovisi o kemikalijama koje ubrzavaju rast i prinos, ali isto tako negativno utječe na floru i faunu tj. općenito na okoliš. Uporaba kemijskih sredstava u poljoprivredi negativno utječe na 397 vrsta, te je prouzrokovala gubitak od 75 % genetske raznolikosti usjeva i domaćih životinja (Cifrić I., 2002).

Slika 1: Tretiranje poljoprivredne površine u intenzivnoj proizvodnji

Izvor: (Grenac D., 2018)

2.3.2. EKSTENZIVNA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

Ekstenzivna poljoprivreda podrazumijeva način uzgoja poljoprivrednih proizvoda pomoću vrlo male količine sredstava i kapitala s obzirom na obradivu površinu. Urod u ekstenzivnoj poljoprivredi prvenstveno zavisi o prirodnoj plodnosti tla, klimi, vode i samom reljefu. Ako usporedimo ekstenzivni sustav poljoprivredne proizvodnje i intenzivni uzgoj razlika je u tome što se kod ekstenzivnog sustava proizvodnje ulaže velika količina rada ali puno manje se ulaže u obradu, gnojidbu zemlje i uporaba pesticida odnosno kemijskih proizvoda koji pospješuju prinose. Rezultat toga su niži poljoprivredni prinosi u usporedbi sa intenzivnom proizvodnjom ali i potrebom za većim poljoprivrednim površinama kako bi se takav način proizvodnje isplatio (Vukadinović V., 2015).

Ekstenzivna poljoprivredna proizvodnja za razliku od intenzivne proizvodnje naglašava kvalitetu proizvoda, dok intenzivna proizvodnja naglašava kvantitetu (Poljoprivreda, 2019).

2.3.3. INTEGRIRANA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

Integrirana ili održiva poljoprivredna proizvodnja je način proizvodnje između intenzivne i ekološke koja će u daljnjem radu biti objašnjena. Integrirana poljoprivredna proizvodnja može se još nazvati i kao „dobra poljoprivredna praksa“ zato što se kod nje primjena agrotehničkih mjera odnosno mjera zaštite poljoprivredne proizvodnje usklađuje sa ekonomskim i ekološkim principima. Proizvodnja se temelji na planskom pristupu i strategiji zaštite usjeva uz (Vukadinović V., 2015):

- „veću uporabu bioloških (mikrobioloških, dopuštenih bioloških agensa, mikorize) i organskih gnojiva s ciljem popravljanja fizikalnih, mehaničkih i agrokemijskih svojstava tla, uz smanjivanje i ograničenje najviše doze biljnih hraniva, čime se smanjuje onečišćenje podzemnih voda i sprječava erozija,
- obvezno utvrđivanje bilance hraniva uz redovitu kemijsku analizu tla,
- plansko petogodišnje gospodarenje hranivima“.

Takav način proizvodnje također za rezultat postiže profitabilan prinos ali i visoku kakvoću proizvedene hrane uz prihvatljiva ekološka opterećenja okoliša. Zbog navedenog ali i zbog nižih ulaganja, više rada, integrirani način proizvodnje zahtjeva strogo pridržavanje agrotehničkih pravila i normi kako bi se spriječilo onečišćenje okoliša, sačuvala bioraznolikost ali i održivi način poljoprivredne proizvodnje, te je u današnje vrijeme široko prihvaćen (Vukadinović V., 2015).

2.3.4. TRADICIONALNA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

Tradicionalna poljoprivredna proizvodnja je oblik proizvodnje koji se temelji na već provjerenim načinima i stečenim iskustvima u proizvodnji odnosno to je sustav proizvodnje niskih ulaganja i ekstenzivnog načina proizvodnje (Vukadinović V., 2015).

Tradicionalna poljoprivreda (engl. Traditional Agricultural Systems) temeljena je na višegodišnjim umjećem stečenim u sinergiji kako socijalnog sustava tako i kulture sela ali i prirodnog okruženja. Tradicionalna proizvodnja je sustav niskog unosa (engl. Low Input Systems) i ekstenzivnog načina proizvodnje. U sustavu tradicionalne poljoprivrede poljoprivrednici najčešće posjeduju mješovito gospodarstvo primjerice uzgoj usjeva i stoke, te za prinos usjeva i održavanje plodnosti tla koristi stajski gnoj svoje stoke. Takvi poljoprivrednici jako malo koriste kupljena sredstva za prinose, te se oslanjaju na vlastite inpute, a takav način poljoprivredne proizvodnje u današnje vrijeme pojavljuje se u ruralnim

područjima sa vrlo malom stopom naseljenosti. Ovakav način poljoprivrede ima za učinak trajno i prirodno održavanje plodnosti tla, bez degradacije zemlje (Vukadinović V., 2015).

2.3.5. MODERNA POLJOPRIVREDNA PRIZVODNJA

Poljoprivrednici u modernom sustavu proizvodnje primjenjuju nove tehnologije što znači da uspjeh proizvodnje u modernoj poljoprivredi zavisi o usklađenosti sredstava za rad, tehnologije, rukovođenju, invenstiranju i tržištu. Zbog toga često uspjeh proizvodnje u modernom sustavu zavisi o porastu i održivosti plodnosti tla, efikasnosti mehanizacije i cjelovite agrotehnike odnosno navodnjavanju, zaštiti i skladištenju, te neophodnog znanja kako bi se porasli prinosi ali i njihova kakvoća. Sve to je nemoguće bez visoko sofisticiranog sustava proizvodnje koji uključuje stalna ulaganja. Takav način proizvodnje uzrokuje ekološke poremećaje na način da dolazi do promjene kemijskih, fizikalnih i bioloških struktura tla, a neželjene posljedice manifestiraju se kroz eksploatiranje plodnosti, hraniva i promjeni pH tla. Način moderne proizvodnje u konačnici dovodi do degradacije poljoprivrednog zemljišta i devastaciju okoliša, pa je stoga prijeko potrebno neprestano obrazovanje poljoprivrednika koji preferiraju moderan način poljoprivredne proizvodnje (Vukadinović V., 2015).

2.3.6. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

Ekološka poljoprivreda ili alternativna poljoprivreda je sistem proizvodnje poljoprivrednih proizvoda koji se temelji na snažnim načelima ekoloških udruženja od kojih je najznačajniji Međunarodni savez pokreta organske poljoprivrede (engl. International Federation of Organic Agriculture Movements – IFOAM). Dva su temeljna koncepta alternativne biljne proizvodnje: „*organsko-biološka“* odnosno „*ekološka i biološko-dinamička agrikultura“*. Kod organsko – biološke proizvodnje postoji kompromis jer se kod nje koriste određena dopuštena kemijska sredstva, dok kod biološko – dinamičke agrikulture uzgoj biljaka zahtjeva potpuno poštivanje prirodnog načina uzgoja odnosno isključena je upotreba sintetičkih gnojiva, pesticida, herbicida i aditiva u stočnoj hrani pa je takav način proizvodnje rjeđe u upotrebi. Sva ekološka hrana treba biti usuglašena s europskim ali i nacionalnim zakonima o ekološkoj proizvodnji (Vukadinović V., 2015).

Ekološka poljoprivreda je vrlo čest naziv kako u stručnoj literaturi tako i u medijima za poljoprivredu tj. poljoprivredne proizvode koji ne sadrže pesticide i herbicide niti bilo koje druge kemikalije. Takvi proizvodi odnose na hranu odnosno proizvode koji neće izazvati negativne i neželjene posljedice za ljudski organizam ili životinje, te hrana koja nije „bolesna“, zagađena ili zaražena (Cifrić I., 2002).

Zdrava odnosno ekološka hrana može se proizvesti i u industrijskoj tj. intenzivnoj proizvodnji ali samo po strogim ekološkim uvjetima odnosno kriterijima jer ekološki proizvodi kako je ranije navedeno su proizvodi koji nisu tretirani kemikalijama i umjetnim gnojivima koji potiču rast usjeva (Cifrić I., 2002).

Slika 2: Ekološka proizvodnja hrane

Izvor:https://www.agroklub.com/kolumna/prijevara-no5-proizvodnja-ekoloske-i-zdrave-hrane/5614/

3. POVIJEST OBITELJSKIH POLJOPRIVEDNIH GOSPODARSTAVA

Razvoj i nastanak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (u daljnjem tekstu OPG) u Republici Hrvatskoj povezujemo sa ukidanjem feudalizma sredinom 19. stoljeća. Ukidanjem feudalizma došlo je i do nestanka kućnih zadruga i individualizacije seljaštva. U širem pogledu to se smatra kao početno razdoblje kapitalističke industrijalizacije koja polako mijenja osnove starog poretka. S industrijalizacijom dolazi i do prodiranja robnonovčanih odnosa u selo ali i do uvođenja novih kultura (Župančić M., 2005).

Za razvoj sela posebno mjesto zauzima kućna zadruga. Kućna zadruga može se definirati kao *„oblik socijalne organizacije u tradicionalnome selu sastavljen od bračnih parova (u pravilu od bližih rođaka) koji su stanovali u jednome kućištu, skupno obavljali sve poslove pod vodstvom stariješine i činili jedinstvenu cjelinu“* (Deffilippis J., Razvoj obiteljskih gospodarstva Hrvatske i zadrugarstvo - Sociologija sela, 2005).

Kućne zadruge kao oblik organizacije ili gospodarstva nastale su u vrijeme autarkične naturalne seljačke ekonomije na području turske uprave, te u graničnim austrijskim područjima. U Hrvatskoj uloga zadruge u seoskom životu zadržala se sve do 19. stoljeća, a prema popisu stanovništva iz 1890. godine u Hrvatskoj i Slavoniji bilo je 61,581 zadruga sa ukupno 430,182 člana (Deffilippis J., Razvoj obiteljskih gospodarstva Hrvatske i zadrugarstvo - Sociologija sela, 2005).

Sredinom 19. stoljeća kućne zadruge počinju propadati i nestajati, a prodorom tržišta i robnonovčanog gospodarstva dolazi do slabljenja veza unutar zadruga dok raspadanju zadruga pridonose sve naglašenije individualne sklonosti, a samim time nastaje borba za svaki komad zemljišta (Deffilippis J., Razvoj obiteljskih gospodarstva Hrvatske i zadrugarstvo - Sociologija sela, 2005).

U povijesnom razvoju OPG-a razlikuju se dva razdoblja. Prvo razdoblje se odnosi na stotinjak godina od nastanka obiteljskih gospodarstva pa sve do kraja Drugog svjetskog rata kada se naglo povećao broj gospodarstava. Porastom broja stanovnika broj gospodarstava se kroz pedeset godina uvećao za 263,000 što iznosi 64,6 %. Poslije drugog svjetskog rata razvojem industrije pokrenut je snažan proces deagrarizacije tj. došlo je do napuštanja poljoprivrede kao djelatnosti i izvora prihoda. Stanovništvo se naglo počelo smanjivati, a kao posljedica toga je i smanjenje broja obiteljskih gospodarstava. Broj obiteljskih gospodarstava se smanjio sa 70,000

koliko ih je bilo 1949. godine na 534,000 u 1991. godini tj. smanjenje iznosi 136,000 ili 20,3% (Defilipps J., 1993).

Iako se kod nas u Hrvatskoj nisu razvila krupna privatna poljoprivredna gospodarstva osim donekle u Slavoniji tj. nizinskoj Hrvatskoj, 1992. godine poljoprivreda je ipak činila 14,5 % ukupnog društvenog proizvoda, a poljoprivredni su proizvodi činili osnovu prehrambene industrije, pa samim tim značenje poljoprivrede u nacionalnom gospodarstvu nadmašuje navedeni postotak od 14,5 %, a u ukupnom proizvodu poljoprivrede iste godine obiteljska poljoprivredna gospodarstva sudjelovala su sa 60,1 % (Puljiz V., 1994).

Tablica 1: Prikaz broja OPG-ova u tisućama u Republici Hrvatskoj kroz 20. stoljeće

GODINA	BROJ OPG
1900	407 000
1931	569 000
1949	670 000
1955	667 000
1960	653 000
1966	615 000
1981	569 000
1991	534 000

Izvor: (Deffilippis J., Razvoj obiteljskih gospodarstva Hrvatske i zadrugarstvo - Sociologija sela, 2005)

Iz tablice je vidljivo da je u prvoj polovini 20. stoljeća dolazilo do porasta broja OPG-ova koje se događalo zbog porasta broja stanovništva što je i rezultiralo njihovim povećanjem, dok je u drugoj polovici 20. stoljeća zbog političkih, društvenih i gospodarskih promjena došlo do naglog pada broja OPG-ova (Deffilippis J., Razvoj obiteljskih gospodarstva Hrvatske i zadrugarstvo - Sociologija sela, 2005).

U Republici Hrvatskoj obiteljska poljoprivredna gospodarstva su nositelji poljoprivredne proizvodnje, a prema prvom Popisu poljoprivrede tijekom 2003. godine u Hrvatskoj je bilo registrirano 448 532, ali danas, nažalost više nije tako. Popisom iz 2020. godine obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava bilo je 173 776. Bez obzira na veliko smanjenje broja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava poljoprivreda opet zauzima osobito mjesto u gospodarstvu Hrvatske, a najveći razlog tome je jer 48% od ukupnog broja stanovništva živi u seoskim

odnosno ruralnim područjima, te je zbog nedostatka posla njihovo temeljno zanimanje poljoprivreda (Tratnik M., 2007).

Kroz povijest, razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava uvelike je pridonio razvoju poljoprivrede posebice u Hrvatskoj. Naša domovina s obzirom na svoj geografski položaj i klimatske uvjete ima sve potrebne kapacitete ne samo da nastavi sa poljoprivrednom proizvodnjom koja je uz turizam temeljna grana našeg gospodarstva već da proizvodnju i poveća i da još više iskoristi svoje potencijale za proizvodnju. Mislim da bi na taj način poljoprivreda još više napredovala, te bi pridonijelo otvaranjem novih radnih mjesta, smanjilo bi se iseljavanje stanovništva, a što je najvažnije povećala bi se kvaliteta života.

4. OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO – OPG

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (u daljnjem tekstu OPG) postoji koliko i ljudski rod, a razlog tome je što je upravo u poljoprivredi koje je OPG dio, došlo do prvih podjela rada. Razvoj poljoprivrede kao grane gospodarstva potječe još od plemenskih zajednica koje su zajedničkim radom proizvodili da bi zajednički i trošili (Lacković Z, 2002).

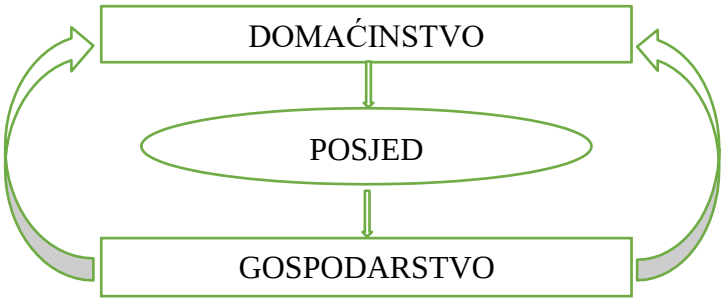
OPG je vrlo složena socioekonomska zajednica koja se sastoji od tri glavna elementa koja sačinjavaju obitelji ili kućanstva, posjedi i gospodarstva u užem smislu. Ta tri elementa su konstitutivni elementi obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Prva sastavnica zajednice je obitelj ili domaćinstvo unutar koje se obavlja reprodukcija i druge nužne aktivnosti koje jako važne za opstanak gospodarstva. Unutar obiteljske zajednice kao i kod svake druge ljudske zajednice ili organizacije vladaju određeni odnosi među njihovim članovima tj. između muškaraca i žena, starijih i mlađih ili između domaćina i ostalih članova gospodarstva. Stoga domaćin ili glava obitelji organizira i upravlja obiteljskim poslovima, a isto tako predstavlja obitelj i gospodarstvo. Jedini cilj takvih odnosa je da se osigura opstanak svih članova gospodarstva ali i njihove zajednice (Defilipps J., 1993).

Druga temeljna značajka OPG-a je posjed koji u pravilu predstavlja vlasništvo obitelji odnosno zajednice. Posjed se može okarakterizirati kao obiteljska baština koju se kroz naraštaje nastoji očuvati ali i proširiti iz razloga što predstavlja materijalnu podlogu obiteljsku egzistenciju. Najčešće se posjed proširuje uzimanjem drugih zemljišta u zakup, a samim time se i povećava osnovna proizvodnja gospodarstva, a samim time i egzistencijalne mogućnosti domaćinstva tj. gospodarstva (Defilipps J., 1993).

I kao treći ali glavni element zajednice je gospodarstvo u užem smislu. Gospodarstvo u užem smislu se sastoji s jedne strane od posjeda tj. zemljišta i resursa za poljoprivrednu proizvodnju, a s druge strane od ukupne radne strane obitelji koja je angažirana na posjedu odnosno proizvodnji.

Značenje opisani konstitutivnih elementa gospodarstva u pravilu se mogu i mijenjati s promjenom gospodarskih ili društvenih prilika sredine gdje gospodarstvo djeluje (Defilipps J., 1993).

Konstitutivni elementi OPG-a vrlo jasno ukazuju da članovi gospodarstva svoju egzistenciju ostvaruju isključivo svojim radom na vlastitom posjedu.

Slika 3: Prikaz obiteljskog gospodarstva zatvorenog tipa

Izvor: (Lacković Z, 2002)

Slika 1. prikazuje funkcioniranje obiteljskog gospodarstva koje svoju egzistenciju osigurava na način da radove obavlja isključivo na svojoj zemlji. Prikazani način proizvodnje pojavljivao se u ranijim vremenima i za vrijeme dok je stupanj proizvodnje bio vrlo nizak (Lacković Z, 2002).

U današnje moderno doba temeljni uvjeti za funkcioniranje obiteljskog gospodarstva je posjedovanje optimuma zemlje pomoću koje se osim egzistencije mora osigurati i razvoj (Lacković Z, 2002).

„Ciljevi održivog razvoja OPG-a u Republici Hrvatskoj su ostvarivanje načela opće sigurnosti hrane i očuvanja prirodnih poljoprivrednih resursa uz unaprjeđenje i povećavanje konkurentnosti OPG-a te jačanje društvene, socijalne, gospodarske i ekološke uloge OPG-a“ (Narodne novine, Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18, 32/19,52/21) Članak 4. , 2021).

OPG kao oblik organizacije smatra se bitnim za postizanje održivog razvoja kao i poboljšanje i povećanja konkurentnosti u poljoprivredi. Dana 5. travnja 2018. godine na snagu je stupio Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18 i 32/19) kojim su uređena statusna pitanja OPG-ova, pojam obitelji i kućanstava, ovrhe nad OPG-om kao i radni odnosi i druga važna pitanja koja se odnose na OPG-ove (Narodne novine, Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18, 32/19,52/21) Članak 4. , 2021).

4.1. DEFINICIJA OPG-a

Prema Zakonu o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, OPG je „*organizacijski oblik gospodarskog subjekta poljoprivrednika fizičke osobe koji radi stvaranja dohotka samostalno i trajno obavlja djelatnost poljoprivrede i s njom povezane dopunske djelatnosti, a temelji se na korištenju vlastitih i/ili unajmljenih proizvodnih resursa te na radu, znanju i vještinama*

članova obitelji" (Narodne novine, Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18, 32/19,52/21) Članak 5. stavak 1a, 2021).

OPG kao oblik organizacije namijenjen je fizičkim osobama koje se bave gospodarskom djelatnost poljoprivrede ali i s njom srodnim dopunskim djelatnostima na području Republike Hrvatske ako fizička osoba sukladno Zakonu o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu ima prebivalište na području Republike Hrvatske (Narodne novine, Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18, 32/19,52/21) Članak 5. stavak 1a, 2021).

Bitno je za napomenuti da svaki OPG mora imati nositelja tj. osobu koja osim što je član OPG-a ujedno je i nositelj prava ali i obveza OPG-a, predstavlja OPG u svojstvu odgovorne osobe, te upravlja OPG-om.

Definicija nositelja OPG-a navedena je u članku 5. stavak 1i. Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu *„nositelj OPG-a je izabrani član OPG-a koji je nositelj prava i obveza OPG-a, a u svojstvu odgovorne osobe predstavlja i upravlja OPG-om"* (Narodne novine, Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18, 32/19,52/21) Članak 5. stavak 1a, 2021).

„Nositelj OPG-a je dakle fizička osoba koja trajno obavlja primarne i dopunske djelatnosti u poljoprivredi, a u tome se koristi vlastitim i unajmljenim resursima s ciljem ostvarivanja dohotka. Nositelj OPG-a mora biti punoljetna fizička osoba koju biraju članovi kućanstva, a koja se u Upisniku OPG-ova vodi kao odgovorna osoba" (Narodne novine, Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu članka 5. stavak 1i. , 2021).

OPG može imati i članove, koji također moraju biti punoljetne osobe koje ne moraju imati istu adresu prebivališta kao i nositelj OPG-a. OPG osim nositelja koji je bitan za njegovo osnivanje može imati do trideset članova (Narodne novine, Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, 2021, str. čl.28).

4.2. DJELATNOSTI OPG-a

Primarne djelatnosti u OPG-u određene su u članku 3. Zakona o poljoprivredi i „*obuhvaćaju bilinogojstvo, stočarstvo, i s njima povezane uslužne djelatnosti u skladu sa skupinama 01.1, 01.2, 01.3., 01.4., 01.5. i 01.6 Nacionalne klasifikacije djelatnosti – NKD-2007"* (Narodne novine, Zakona o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20,52/21), 2021, str. čl.3), dok su dopunske djelatnosti OPG-a navedene u članku 3. Pravilnika o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/14).

Primarne djelatnosti osim navedenih bilinogojstva, stočarstva i drugih s njima povezanih uslužnih djelatnosti prema skupini „*01.1. Nacionalne klasifikacije djelatnosti obuhvaća uzgoj jednogodišnjih usjeva poput svih žitarica osim riže, uzgoj mahunarki i uljanog sjemenja, skupina 01.2. uzgoj više godišnjih usjeva, skupina 01.3. uzgoj sadnog materijala i ukrasnog bilja, skupina 01.4. uzgoj stoke, peradi i ostalih životinja, skupina 01.5. obuhvaća ostalu proizvodnju i u skupinu 01.6. spadaju pomoćne djelatnosti u poljoprivredi i djelatnosti koje se obavljaju nakon žetve usjeva poput pripreme usjeva za tržište"* (Narodne novine, Pravilnika o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/14), 2014, str. čl.3).

Dopunske djelatnosti OPG-a kako je ranije navedeno u tekstu propisane su Pravilnikom o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima i u njih se ubrajaju proizvodnja svih prehrambenih i neprehrambenih poljoprivrednih proizvoda (Narodne novine, Pravilnika o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/14), 2014, str. čl.3).

Zakon o poljoprivredi i Pravilnik o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima pruža veliki izbor djelatnosti kao što su proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, proizvodnja neprehrambenih proizvoda i predmeta za opću uporabu, pružanje turističkih ali i ostalih usluga, te drugih sadržaja koje je moguće obavljati nakon što iste budu upisane u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva o čemu će biti riječi u nastavku teksta.

4.3. UPISNIK OPG-a

Upisnik OPG-a u Republiku Hrvatsku uveden je davne 2002. godine sa svrhom uspostavljanja reda poljoprivrednih proizvoda na tržištu. Upisnik OPG-a reguliran je Pravilnikom o upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva (NN 62/19) u kojem su propisani obrasci zahtjeva i prilozi koji se dostavljaju uz zahtjev za upis u Upisnik kao i oblik i način vođenja Upisnika OPG-ova, sadržaj podataka iz Upisnika OPG-ova (Narodne novine, Pravilnika o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/14), 2014, str. čl.3).

Upisnik OPG-ova vodi Agencija za plaćanja kao službenu evidenciju u elektroničkom obliku. Evidencije sadrže vjerodostojne i ažurirane podatke o subjektima upisa, fizičkim osobama u OPG-u (Članak 2. stavak 2. Pravilnika o upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 2019).

Prilikom registriranja OPG-a tj. njegovog upisa u Upisnik moraju sadržavati podatke (Članak 2. stavak 2. Pravilnika o upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 2019):

- *„osobni identifikacijski broj (u daljnjem tekstu: OIB) nositelja OPG-a*
- *matični identifikacijski broj (u daljnjem tekstu: MIBPG) OPG-a*
- *ime i prezime nositelja*
- *naziv OPG-a*
- *sjedište OPG-a (adresa prebivališta)*
- *status OPG-a*
- *dopunske djelatnosti na OPG-u*
- *izdvojeni pogoni/proizvodne jedinice*
- *žiro račun nositelja*
- *članovi OPG-a (ime, prezime, adresa prebivališta i OIB)*
- *kontakti (fiksni i mobilni telefon i e-mail adresa) i*
- *proizvodni resursi OPG-a“*

Pravilnik o upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava također definira situacije u kojima dvije ili više osoba zajednički osnivaju OPG, a ne žive u istom kućanstvu, a navedeno je propisano u članku 2. stavku 3. navedenog pravilnika gdje je definirano da ako dvije ili više osoba ne žive u istom kućanstvu, a obiteljski su povezane prilikom upisa OPG-a u Upisnik uz osoovne podatke upisuju i podatke (ime, prezime, adresu i OIB) o sunositeljima OPG-a.

Upis u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava obvezan je za poljoprivredna gospodarstva koja traže tj. koja su podnijela zahtjev za poticaj, te za obiteljska gospodarstva koja na tržištu prodaju vlastite poljoprivredne proizvode, što znači da ona poljoprivredna gospodarstva koja nisu upisana u Upisnik nemaju pravo na državne poticaje kao ni na prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda (Narodne novine, Pravilnik o Upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva (NN 62/2019), 2019).

Slika 4: Poljoprivredna iskaznica

Izvor: (Agroklub, 2021)

5. POLJOPRIVREDA U OSJEČKO – BARANJSKOJ ŽUPANIJI

Osječko – baranjska županija zauzima značajno mjesto u poljoprivrednoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj, osobito kada je u pitanju biljna proizvodnja, čiji su resursi jedan od preduvjeta za proizvodnju animalnih bjelančevina kao što su meso, mlijeko i jaja za prehranu stanovništva. Poljoprivredna proizvodnja u Osječko – baranjskoj županiji s obzirom na sve njezine preduvjete mogla bi proizvoditi znatno veće količine poljoprivrednih proizvoda u odnosu na potrebe stanovništva, a takvom proizvodnjom bi mogla podmiriti ne samo potrebe same Županije, nego i potrebe Republike Hrvatske ali i jednog dijela Europske unije (Osječko-baranjska županija, 2020).

Republika Hrvatska kao i Osječko – baranjska županija ima sve predispozicije i golem potencijal da poljoprivredno – prehrambeni pretvori u djelatnost koja potiče gospodarski rast čime bi se zasigurno otvarala nova radna mjesta, te bi se ostvarivao prihod u ruralnim područjima. Jedan od ciljeva Županije je stvoriti uvijete za ekološku proizvodnju koja zasigurno predstavlja budućnost u poljoprivrednoj proizvodnji iz razloga što europsko tržište prepoznaje vrijednost proizvoda proizvedenog na ekološki način (Osječko-baranjska županija, 2020).

Obrađene poljoprivredne površina Osječko-baranjske županije iznose 211.854 hektara i sastoje se od (Osječko-baranjska županija, 2020):

- Oranice i vrtovi 199.813 ha
- Voćnjaci 5.461 ha
- Pašnjaka 2.343 ha
- Vinograda 2.226 ha
- Livada 1.417 ha
- Ostalo zemljište 594 ha

U Osječko – baranjskoj županiji od ukupno obrađenih poljoprivrednih površina najveći udio zauzimaju oranice i vrtovi kojih ima 94,3%, zatim voćnjaci sa 2,6%, pašnjaci 1,1%, vinogradi 1,1%, livade 0,7% i ostalo zemljište 0,2% (Osječko-baranjska županija, 2020).

Tablica 2: Prikaz kategorija upisanih poljoprivrednih gospodarstava u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava

	Kategorije upisanih poljoprivrednih gospodarstava u Upisnik poljoprivrednika	Republika Hrvatska		Osječko – baranjska županija	
		2018.	2019.	2018.	2019.
1.	OPG	162.248	164.988	11.933	12.033
2.	Obrt	2.187	2.251	352	363
3.	Trgovačka društva	2.690	2.846	296	305
4.	Zadruge	355	362	44	45
5.	Ostali	196	205	40	44
	Ukupno	167.676	170.662	12.665	12.790

*Izv*or: (Osječko-baranjska županija, 2020)

Prema dokumentu o podacima Upravnog odjela Osječko – baranjske županije na području Republike Hrvatske u 2019. godini u Upisnik poljoprivrednika upisano je ukupno 170.662 poljoprivrednih gospodarstava, od čega je 12.790 s područja Osječko-baranjske županije, dok je tijekom 2018. godine na području Županije bilo 12.665 upisanih poljoprivrednih gospodarstava, što je povećanje za oko 1.0 % (Osječko-baranjska županija, 2020).

Prema organizacijskom obliku 12.033 su obiteljska poljoprivredna gospodarstva, 363 obrti, 305 trgovačka društva, 45 zadruga i 44 ostalih organizacijskih oblika (Osječko-baranjska županija, 2020).

6. OPG „STIPLOŠEK“

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stiplošek nalazi se na području općine Darda, geografski smještenoj u južnom dijelu područja Baranje.

OPG Stiplošek u svojoj poljoprivrednoj proizvodnji bavi se ratarstvom. Ratarstvo je uz stočarstvo jedna od grana poljoprivrede, a također pripada disciplini koja se isključivo odnosi na biljnu proizvodnju ali i proučava biljke na oranicama, livadama i pašnjacima koje su predviđene za prehranu ljudi i stoka. U Republici Hrvatskoj je prema popisu iz 2003. godine od ukupnih poljoprivrednih površina, na oranice i vrtove na kojima se uzgajaju ratarske kulture otpada 1 460 000 ha, dok na livade i pašnjake otpada 1 553 000 ha. Najznačajnije ratarske kulture su kukuruz, pšenica, krumpir, ječam i soja (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Ratarstvo, 2021).

Slika 5: Ratarska proizvodnja

Izvor: http://www.poslovniforum.hr/poljoprivreda/ratarstvo.asp

6.1. BILJNA PROIZVODNJA

OPG Stiplošek na svome gospodarstvu proizvodi od žitarica kukuruz, ječam, pšenicu i suncokret, te od uljarica soju.

Gospodarstvo obrađuje ukupno 80,57 hektara (u daljnjem tekstu ha) zemljišta, a cjelokupno obradivo zemljište je zakupljeno na rok od pet godina. Na navedenom zemljištu tijekom 2020. godine bilo je zasijano od žitarica 23,35 ha pšenice, 17,62 ha kukuruza, 19,84 ha ječma i 14,50 ha suncokreta, a od uljarica je na 5,26 ha zasijana soja (Vlastiti podaci, 2021).

Tablica 3: Utrošeno materijala za proizvodnju po količini u OPG Stiplošek

	Pšenica	Kukuruz	Ječam	Suncokret	Soja
Vrsta tretmana	Količina po ha	Količina po ha	Količina po ha	Količina po ha	Količina po ha
Sjeme	310kg	79,45kg	226kg	200kg	104kg
Gnojivo	220kg	300kg	328kg	200kg	100kg
Hrebicidi	0,289g	0,454g	0,504g	1,2l	8kg
Fungicidi	1,71l	8kg	0,655l	1,24l	
Površina u ha	23,35	17,62	19,84	14,5	5,26

(Izrada autora prema vlastitim podacima, 2021)

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stiplošek većim dijelom uzgaja pšenicu (23,35 ha), a najmanjim soju. Prema veličini obradive površine i geografskom položaju ovisiti će koja kultura se uzgaja i koji tretmani se koriste s ciljem što većeg prinosa iz tla. Kako bi se ostvario što veći prinos postoje čimbenici koji utječu na ostvarenje, a jedan od bitnih fizičkih čimbenika je znanje. Koje nam ukazuje na potrebno znanje o uzgoju različitih kultura.

Slika 6: Utjecaj čimbenika koji utječu na prinos

(FAZOS.UNIOS, 2021)

6.2. POLJOPRIVREDNA MEHANIZACIJA

Svjedoci smo kako je poljoprivredna tehnologija svakim danom sve modernija. Poznato nam je kako postoji tehnologija koja omogućuje navigaciju koji se putem GPS karte mogu pratiti strojevi na poljoprivrednoj površini (gorivo, položaj….).

Slika 7: Snimanje njive dronom

Izvor: (Kuskunović M., 2016)

OPG Stiplošek za obradu zemlje u svome vlasništvu ima suvremene strojeve i poljoprivredne priključke. Posjeduje dva traktora i sve priključke koji su potrebni za pripremanje, obrađivanje i održivost tla. Uz mehaničku obradu tlo kako bi bilo spremno za sadnju potrebno ga je tretirati gnojivima, herbicidima i fungicidima.

7. POSLOVANJE OBITELJSKOG POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

Proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda cilj je ostvariti što veću dobit, a troškove svesti na minimum. Krajem kalendarske godine sučeljavanjem prihoda i rashoda na određeni dan ostvaruje se dobit ili gubitak.

7.1. PRIHODI

Primici koje obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ostvari za prodanu robu ili uslugu. Mogu biti u različitim novčanim primanjima poticaji, naknade za štetu, državne potpore, prodaja proizvoda.

Tijekom 2020. godine obiteljsko gospodarstvo Stiplošek ostvaruje sljedeće primitke:

Tablica 4: Primici u 2020. godini

Vrsta primitka	Novac	PDV	Ukupno
Poticaj	170.282,00	0	170.282,00
Prihod od obavljanja usluga	6.680,61	1.670,15	5.010,46
Prihod od prodaje	454.004,51	113.501,13	340.503,38
Naknade šteta	2.352.58	0	2.352.58
UKUPNO	633.319,70	115.171,28	518.148,42

(Izrada autora prema vlastitim podacima, 2021)

Prihode od obavljanja usluga mogu ostvariti samo ona obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja imaju prijavljene i druge djelatnosti, a ostvaruju ih naplatom za obavljeni posao svojim strojem za drugoga.

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stiplošek svoje prihode od prodaje ostvaruje tako što posluje s tvrtkom koja otkupljuje proizvode, te posjeduje materijale za obradu tla i uzgoj kulture (gnojivo, sjeme, herbicidi…). Tako ostvaruju kompenzaciju i primitak u naravi. Policom osiguranja usjeva od požara, poplave, suše koja se sklapa prije sjetve, te se plaća po hektaru, vrsti usjeva još je jedan način ostvarivanja primitaka.

7.2. RASHODI

Rashodi su izdaci obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva koji služe za nabavu sredstava za proizvodnju, administrativne troškove, najam za zemljište, održavanja opreme i postrojenja i sl. Rashodi su širi pojam od troškova, a dijele se na varijabilne i fiksne. Fiksni troškovi su oni

stalni troškovi režije, najam, a varijabilni su promjenjivi troškovi gnojiva, sjemenski i sadni materijal, sredstva za zaštitu biljaka (Eurokonzalting, 2017).

Tijekom 2020. godine obiteljsko gospodarstvo Stiplošek ostvaruje sljedeće rashode:

Tablica 5: Tretiranje poljoprivredne površine i intenzivnoj proizvodnji5. Rashodi u 2020. godini

Vrsta izdatka	Gotovina	Žiroračun	U naravi	PDV	Članak 33 zakona o porezu na dohodak	Ukupno
Imovina	0	28.528,20	11.125,60	9.913,45	29.740,35	**0**
Amortizacija	0	0	110.527,80	0	0	**110.527,80**
Sirovine i materijal	0	12.138,40	250.425,50	65.640,98	0	**196.922,93**
Mat.trošak za održavanje strojeva , opreme i gorivo	30.219,90	68.725,08	0	24.736,25		**74.208,74**
Trošak zaposlenika		40.800,00	0	0	0	**40.800,00**
Najam i osiguranje		80.570,00				**80.570,00**
Ukupno	**30.219,90**	**230.761,68**	**372.078,90**	**100.290,67**	**29.740,35**	**503.029,46**

(Izrada autora prema vlastitim podacima, 2021)

Iz tablice se vide rashodi koje je obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stiplošek utrošilo u 2020. godini. Jedna od većih stavki troškova je trošak za održavanje strojeva, opreme i gorivo koje je neophodno za pokretanje strojeva i obradu tla. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Stiplošek ima jednu osobu zaposlenu. Kako je ta osoba sam vlasnik nije u obvezi isplaćivati si neto plaću, ali je obvezan uplaćivati doprinose iz plaće. Koristi zemlju u najmu, te je tako dužan platiti godišnji zakup zemlje, ali i osiguranje usjeva koje ga štiti od štete prirodnih nepogoda.

8. ZAKLJUČAK

Poznato je da je poljoprivreda jedna od najstarijih ljudskih djelatnosti, te da je njezin razvoj započeo još u prapovijesnom razdoblju čovječanstva i osnovne potrebe čovjeka da se prehrani i tako preživi. Poljoprivreda je djelatnost u kojoj se uz pomoć biljaka i životinja proizvode proizvodi za osnovne potrebe stanovništva i industrije.

U Republici Hrvatskoj poljoprivreda je jedna od oslonaca gospodarstva, te u velikoj mjeri doprinosi njegovom razvoju, a zbog svoga geografskog položaja, raznolikosti klime i reljefa omogućuje širok spektar različite poljoprivredne proizvodnje.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su jedna socioekonomska zajednica koja svoje funkcioniranje temelji na proizvodnji i distribuciji vlastitih proizvoda, a s obzirom da poljoprivredna gospodarstva spadaju u granu poljoprivrede imaju veliki značaj u Republici Hrvatskoj jer kako je rečeno poljoprivreda zauzima visoko mjesto u gospodarstvu i njegovom razvoju i to ne samo u Hrvatskoj već i u svijetu.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva osim što doprinose razvoju poljoprivrede kao gospodarske grane također doprinose i očuvanju bioraznolikosti, razvitak lokalne ekonomije posebice u ruralnim sredinama, doprinose i zapošljavanju ljudi što je u današnje vrijeme vrlo važan čimbenik za opstojnost i daljnji razvoj jedne države, te je baš zbog toga vrlo važno još više unaprijediti poljoprivrednu proizvodnju i razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Literatura

Agroklub. (2017). Dohvaćeno iz https://www.agroklub.ba/poljoprivredne-vijesti/intenzivna-poljoprivreda-zagaduje-prirodu/37562/

Agroklub. (5. 5 2021). Dohvaćeno iz https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/zatrazite-svoju-elektronicku-poljoprivrednu-iskaznicu/58152/

Cifrić I. (2002). Dohvaćeno iz file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/SS_2003_1_2_Cifric_o%20(1).pdf

Članak 2. stavak 2. Pravilnika o upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. (2019). Dohvaćeno iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_06_62_1220.html

Deffilippis J. (2002). *Ekonomika poljoprivrede.* Zagreb: Školska knjiga.

Deffilippis J. (2005). Razvoj obiteljskih gospodarstva Hrvatske i zadrugarstvo - Sociologija sela.

Defilipps J. (1993). *Obiteljska gospodarstva Hrvatske.* Zagreb: AGM.

Državni zavod za statistiku. (2020). Dohvaćeno iz https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/01-01-29_01_2020.htm

Eurokonzalting. (4. 5 2017). *Analiza prihoda i rashoda* . Dohvaćeno iz https://www.eurokonzalting.com/index.php/zanimljivosti/item/667-analiza-prihoda-i-rashoda-na-pg-u

FAZOS.UNIOS. (12. 5 2021). *obrada tla*. Dohvaćeno iz http://www.fazos.unios.hr/upload/documents/02-OA_Obrada%20tla.pdf

Grahovac P. (2000). Regionalni razvoj Hrvatske poljoprivrede.

Grenac D. (2018). Tretiranje poljoprivredne površine. *tportal.hr*, str. https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/eko-proizvodacima-to-je-mozda-smijesno-no-znanstvenici-tvrde-da-postoji-bolji-nacin-na-koji-prehraniti-svijet-foto-20180923.

Izrada autora prema vlastitim podacima. (2021).

Kuskunović M. (2016). Dronovi snimaju njive. *Agrobiz*.

Lacković Z, .. (2002). *Malo poduzeće u uvjetima tranzicije.* Grafika Osijek.

Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (2005). Dohvaćeno iz https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=49324

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Ratarstvo. (2021). Dohvaćeno iz https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51921

Način života. (2012). Dohvaćeno iz http://nacinzivota15.blogspot.com/2012/04/intenzivna-poljoprivreda.html

Narodne novine. (2014). *Pravilnika o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/14)*. Dohvaćeno iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_76_1436.html

Narodne novine. (2019). *Pravilnik o Upisniku obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva (NN 62/2019)*. Dohvaćeno iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_06_62_1220.html

Narodne novine. (2021). *Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu*. Dohvaćeno iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_29_585.html

Narodne novine. (2021). *Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18, 32/19,52/21) Članak 4.* . Dohvaćeno iz https://www.zakon.hr/z/1015/Zakon-o-obiteljskom-poljoprivrednom-gospodarstvu

Narodne novine. (2021). *Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 29/18, 32/19,52/21) Članak 5. stavak 1a*. Dohvaćeno iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_29_585.html

Narodne novine. (2021). *Zakona o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu članka 5. stavak 1i.* . Dohvaćeno iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_29_585.html

Narodne novine. (2021). *Zakona o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20,52/21)*.

Osječko-baranjska županija. (2020). *Informacija o poljoprivrednoj proizvodnji na području Osječko-baranjske Županije.* Osijek. Dohvaćeno iz http://www.obz.hr/hr/pdf/2018/14_sjednica/17_informacija_o_poljoprivrednoj_proizvodnji_na_podrucju_obz.pdf?fbclid=IwAR3710ekNwpHvnCg7H6vkheUtJfbp-mCC07nT1FgIgnIc8XZxK5OOzoDFI0

Poljoprivreda. (2019). Dohvaćeno iz https://hr.weblogographic.com/difference-between-intensive

Puljiz V., Ž. M. (1994). Obiteljska poljoprivredna gospodarstva Hrvatske.

Tratnik M., R. S. (2007). *Zadrugarstvo Hrvatske: Izazovi stabilnosti poljoprivrednih gospodarstava*.

Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije, . (n.d.). Dohvaćeno iz http://www.obz.hr/hr/images/-Zupanijska_skupstina/2020/12_informacija_o_poljoprivrednoj_proizvodnji_na_podrucju_obz.pdf

Vukadinović V. (2015). Sustavi poljoprivredne proizvodnje.

Z., L. (n.d.).

Z., L. (2002). *Malo poduzeće u uvjetima tranzicije*.

Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu članak 5. stavak 1. točka a. (2021). Dohvaćeno iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_29_585.html

Župančić M. (2005). Obiteljska poljoprivredna gospodarstva i ruralni razvitak u Hrvatskoj .

Tablica

Tablica 1: Prikaz broja OPG-ova u tisućama u Republici Hrvatskoj kroz 20. stoljeće 9
Tablica 2: Prikaz kategorija upisanih poljoprivrednih gospodarstava u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava 17
Tablica 3: Utrošeno materijala za proizvodnju po količini u OPG Stiplošek 19
Tablica 4: Primici u 2020. godini 21
Tablica 5: Tretiranje poljoprivredne površine i intenzivnoj proizvodnji5. Rashodi u 2020. godini 22

Popis slika:

Slika 1: Tretiranje poljoprivredne površine u intenzivnoj proizvodnji 4
Slika 2: Ekološka proizvodnja hrane 7
Slika 3: Prikaz obiteljskog gospodarstva zatvorenog tipa 12
Slika 4: Poljoprivredna iskaznica 15
Slika 5: Ratarska proizvodnja 18
Slika 6: Utjecaj čimbenika koji utječu na prinos 19
Slika 7: Snimanje njive dronom 20
Slika 8 Tretiranje poljoprivredne površine i intenzivnoj proizvodnji5. Rashodi u 2020. godini 22